

ZAHARIA COVACEF

- la 65 de ani de viață și 40 de ani de activitate în muzeu -

Am putea spune, fără să greșim, că viața colegei Zaharia Covacef s-a împletit cu cea a muzeului în care a pășit pentru prima dată pe 1 septembrie 1967. De atunci și până astăzi (chiar și după pensionarea forțată din septembrie 2004) colega Z. Covacef nu a părăsit muzeul căruia i s-a dedicat total.

Zaharia Covacef - pentru cei apropiați Zizi - s-a născut pe 5 iunie 1942 la Botoșani, într-o familie de aromâni veniți din Grecia. Copilăria este marcată de nesiguranța datorată războiului și domiciliului forțat ce a urmat, la care a fost obligată familia. După liceul început la Brăila (la „N. Bălcescu”) și continuat la București (la „Ion Creangă”), urmează, din 1959, cursurile Facultății de Istorie a Universității din București. După terminarea facultății și doi ani în învățământ, urmează etapa cea mai bogată a activității sale: la 1 septembrie 1967 este angajată de Vasile Canarache, la sugestia lui Adrian Rădulescu, „îndrumător cu studii superioare” la Muzeul de arheologie din Constanța. A urcat toate treptele profesionale: muzeograf, muzeograf principal, cercetător III, II, I, șef de secție.

În toți acești ani s-a dedicat cu pasiune activităților din muzeu: îndrumare, conferințe, săpături de salvare (în Constanța, Mangalia, Agigea – pe traseul Canalului de navigație Dunăre – Marea Neagră, la Castelu – pe traseul Gazoductului Rusia - Bulgaria); a participat la numeroase periegeze și la peste 40 de campanii de cercetări pe diverse șantiere arheologice – fie ca membru în colectiv, fie conducând anumite sectoare: Sacidava, jud. Constanța (1969), Cetatea Tropaeum Traiani, com Adamclisi (1972), castrul de la Bucium, jud. Sălaj (1973), cetatea Capidava, com Topalu, jud. Constanța (1973). Aici îi va rămâne sufletul. Din anul 1975 a preluat conducerea cercetărilor din sectorul de est al cetății cu rezultate remarcabile. Din anul 2003 este responsabilul științific al șantierului

cetatea Carsium (Hârșova). În anul 2004 a reluat, alături de un colectiv larg – după 90 de ani –, săpăturile la cetatea Ulmetum, conducând lucrările din sectorul de vest.

Prin tot ceea ce a făcut și face este un om devotat muzeului în continuare.

A participat la numeroase cursuri de specializare în țară și în străinătate; a susținut peste 90 de comunicări la manifestări științifice de profil din țară și străinătate: august 1980 Constanța; mai 1981 Berlin, Germania; septembrie 1984 Roma, Italia; septembrie 1987 Constanța; mai 1988 Athena, Grecia; octombrie 1995 Băile Herculane; octombrie 1995 Tulcea; septembrie 1997 Zalău; octombrie 1999 Alba Iulia; septembrie 2000 Sofia, Bulgaria; septembrie 2001 Ankara, Turcia; mai 2004 Roma, Italia; mai 2007 Galați.

Activitatea științifică de teren s-a împletit în chip fericit cu cea de cercetare de cabinet: s-a preocupat de studierea artei sculpturale romane, temă care i-a prilejuit și realizarea unei valoroase teze de doctorat – *Arta sculpturală în Dobrogea romană. Secolele I – III p. Chr.* –, susținută la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

Ca lucrător de muzeu a colaborat la realizarea expozițiilor de bază la Constanța și Capidava – (*Antiquarium*-ul de aici, din păcate, a fost desființat), sau a unor expoziții tematice (cu fișele materialelor inserate acestora): 1994 – „Goldhelm, Schwert und Silberschätze. Reichtümer aus 6000 Jahren rumänischer Vergangenheit” (Kusthalle Frankfurt am Main, Germania; „de Doem der Daciërs. 6000 jaar archeologische shatten uit Roemenië” (Rotterdam, Olanda, 1994); „Cercetări arheologice și achiziții recente ale Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța – 2002; „Antique Bronze in Romania” – București, 2003; „Goldskatter Rumänien under 7000 År”, Stockholm, 2004; s-a implicat în reorganizarea sălii „Tezaur 2” a Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța – 2007.

Din anul 1990 s-a implicat într-o serie de activități conexe susținând cursuri de Arheologie și Paleografie româno-chirilică la Liceul „Mihail Eminescu” din Constanța; până în anul 2003 a predat paleografia româno-chirilică la Facultățile de Istorie și Teologie din cadrul Universității „Ovidius” Constanța; din 1991 conduce practica arheologică a studenților acelorași facultăți constănțene, pe șantierul cetății Capidava.

Zizi Covacef nu este o persoană solitară, care să se dedice doar profesiei. are o viață de familie la fel de bogată și împlinită alături de ing. Petre Covacef și de cele trei fiice.

Acum a fost momentul acestui scurt popas - la 40 de ani de muzeu și 65 de viață - pentru bilanțul unei activități fructuoase. Dar, săpăturile din sectorul de est al cetății Capidava nu sunt încheiate și trebuie pregătit volumul monografic al cercetărilor de aici. De asemenea, trebuie terminat catalogul sculpturii tomitane; sunt și alte studii care își așteaptă finalizarea.

La mulți ani pentru familie, pentru muzeu, pentru finalizarea proiectelor.

GHIORGHE PAPUC

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ

I. Lucrări de autor.

- *Arta sculpturală în Dobrogea romană. Secolele I – III p. Chr., Nereamia Napocae, Cluj-Napoca, 2002.*
- În volumul: Mihail Zahariade, *Scythia Minor. A History of a Later Roman Province (284-681)*, capitolul *The Art*, în seria „Pontic Provinces of the Later Roman Empire”, I, Amsterdam, A. M. Hakkert, 2006.

II. Studii și articole privind arta sculpturală.

- *Monumente sculpturale inedite din Muzeul de arheologie Constanța*, Pontica, 3 (1970), p. 223-236.
- *Reliefuri inedite din Muzeul de arheologie Constanța*, Pontica, 5 (1972), p. 513-524.
- *Contribution à l'étude du culte de Sol-Mithra en Scythie Mineure* (colab. cu Al. Barnea), Pontica, 6 (1973), p. 87-95.
- *Le caractère chtonien du culte de Dionysos. Stèle funéraire dionysiaque*, Pontica, 6 (1973), p. 111-116.
- *Quelques aspects de l'art funéraire romain à Tomi*, Pontica, 7 (1974), p. 295-305.
- *Contribuții privind cultul lui Hercule în Scythia Minor*, Pontica, 8 (1975), p. 399-428.
- *Zwei neue bacchische Reliefs aus der Dobrudscha*, Pontica, 9 (1976), p. 189-193.
- *Geme din Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța* (colab. cu C. Chera – Mărgineanu), Pontica, 10 (1977), p. 191-202.
- *Thanatos – simbol al nemuririi, în arta funerară din Scythia Minor*, Peuce, 6 (1977), p. 191-197.
- *Aspect inedit de manifestare a cultului Cavalerului Trac*, Pontica, 11 (1978), p. 119-125.
- *Portretul lui Caracalla descoperit la Ostrov (jud. Constanța)*, Pontica, 12, 1979, p. 139-143.
- *Observații asupra unor caracteristici ale artei sculpturale din Scythia Minor, în lumina unor noi descoperiri*, Pontica, 13 (1980), p. 157-163.
- *Descoperiri arhitectonice și sculpturale de la Valu lui Traian*, Pontica, 14 (1981), p. 277-282.
- *Observații asupra câtoroa portrete tomitane din sec. III e.n.*, Pontica, 14 (1981), p. 289-296.
- *Porträt aus dem 3. Jh.u.Z. in Scythia Minor*, în *Wiss.Zeit.der Humb.-Univ. zu Berlin, Ges.-Sprachw.R.XXXI* (1982) 2/3, p. 173-175, Abb. 26-29.
- *Considerații asupra unui monument figurat descoperit în necropola tomitană, din sec. II e.n.*, Pontica, 17 (1984), p. 77-83.
- *Betrachtungen, die Grabporträte von Tomis betreffend, în*

- „Quaderni de „La ricerca scientifica”, n. 116, *Ritratto ufficiale e ritratto privato*”, Roma, 1988, p. 251-258.
- *Interferențe între votiv și funerar în reprezentările Cavalerului Trac*, *Symposia Thracologica*, 3, Constanța, 1985, p. 125-126.
 - *Arta funerară în Dobrogea romană (I)*, *Pontica*, 18 (1985), p. 173-184.
 - *Considerații asupra unui portret aflat în colecțiile Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța*, *Pontica*, 19 (1986), p. 115-125.
 - *Contribuții privind reprezentările figurate ale zeului Marte în Dobrogea romană*, *Pontica*, 20 (1987), p. 337-343.
 - *Interferențe între „votiv” și „funerar” în reprezentările Cavalerului Trac*, în *Rev Muz.*, 8 (1988), p. 49 și urm.
 - *Câteva considerații privind cultul zeiței Venus la Tomis*, *Pontica*, 21-22 (1988-1989), 319-325.
 - *Unele considerații privind sculptura laică în Dobrogea romană*, *Pontica*, 23 (1990), p. 129-159.
 - *Sculptura arhitectonică în Dobrogea antică. I. Coloane și baze de coloane*, (colab. cu Cecilia Pașca), *Pontica*, 24 (1991), p. 159-184.
 - *La tradition grecque et l'idée de l'imortalité reflétée par l'art sculptural de la Dobroudja romaine*, în *Relations Thraco-Illyro-Helléniques. Actes du XIV-e Symposium National de Thracologie*, Băile Herculane 1992, București, 1994, p. 173-174.
 - *Activitatea sculpturală la Tomis în secolele I – III p. Chr.*, *Pontica*, 25 (1992), p. 207-219.
 - *Tradiții și inovații în iconografia votivă din Dobrogea (sec. I – III p. Chr.)*, *Pontica*, 27 (1994), p. 107-130.
 - *Unele considerații privind activitatea sculpturală la Tomis în epoca romană*, în volumul *Din istoria Europei romane*, Oradea 1995, p. 203-209.
 - *Ludi Tomitani în documente arheologice*, în *AnDob.*, s. n. (1996), p. 7 – 11.
 - *Monumente sculpturale descoperite la Edificiul roman cu mozaic din Constanța*, *Pontica*, 30 (1997), p. 205-216.
 - *Quelques considérations concernant les activités agricoles dans la Dobroudja romaine, reflétées par les monuments sculpturaux*, în *La politique édititaire dans les provinces de l'Empire romain II-e – IV-e s. apr. J.-C.*, Tulcea, 1998, p. 261-276.
 - *Câteva observații pe baza unui portret funerar feminin din Tomis*, în *AnDob.*, s. n. (1998), p. 19-24.
 - *Nouvelles contributions à l'iconographie du Cavalier Thrace*, în *The Thracian World at the Crossroads of Civilisations*, II, București, 1998, p. 615-622.
 - *Câteva considerații pe marginea unor noi reliefuri bacchice din Dobrogea*, *Pontica*, 31 (1998), p. 163-170.
 - *Culte orientale în panteonul Dobrogei romane*, *Pontica*, 33-34 (2000-2001), p. 373-386.
 - *Busturi romane intrate recent în colecțiile Muzeului de Istorie*

- Națională și Arheologie Constanța, Pontica*, 35-36 (2002-2003), p. 209-215.
- *Inele sigilare*, *Pontica*, 35-36 (2002-2003), p. 323-327.
 - *Les cultes thraco-phrygiens au Bas-Danube*, în *Thrace and the Aegean*, II, Sofia, 2002, p. 823-831.
 - *O nouă statueta a zeiței Venus descoperită la Tomis*, *Pontica*, 39 (2006), p. 339-344.
 - *Templele Tomisului*, în *Peuce*, s.n., 3-4 (2005-2006), Tulcea, 2007, p. 159-172.
 - *Venus din Tomis* (colab. cu Traian Cliante), în „*Transilvania*”, 4-5, Sibiu, 2007.

III. Studii și articole privind rezultatele cercetării arheologice de teren

- *Raport preliminar asupra cercetărilor arheologice din sectorul V al cetății Capidava (campaniile din anii 1975, 1976, 1978 și 1979)*, *Pontica*, 13 (1980), p. 254-274.
- *Capidava în secolul VI e.n. Câteva observații pe baza cercetărilor din sectorul V al cetății*, *Pontica*, 21-22 (1988-1989), p. 187-196.
- *Stratigrafia Capidavei romane târzii și feudale timpurii* (colab. cu Radu Florescu), *Pontica*, 21-22 (1988-1989), p. 197-247.
- *Considerații asupra unei categorii de opaițe descoperite în sectorul V al cetății Capidava* (colab. cu E. Corbu), *Pontica*, 24 (1991), p. 287-297.
- *O nouă mărturie arheologică paleocreștină descoperită la Capidava* (colab. cu P. Covacef), *Pontica*, 25 (1992), p. 343-347.
- *Données concernant les installations hydrauliques de Tomis à l'époque romaine*, în *Croissance urbaine et problèmes de l'eau dans les pays du bassin méditerranéen et de la Mer Noire*, Viena, 1992
- *Noi ipoteze privind alimentarea cu apă potabilă a Tomisului în antichitate* (colab. cu P. Covacef), *SCIVA*, 44 (1993) 2, p. 197-207.
- *Câteva observații pe marginea unor opaițe descoperite în sectorul V al Capidavei*, *Pontica*, 26 (1993), p. 245-251.
- *Accesorii vestimentare, de toaletă și podoabe descoperite în sectorul estic al cetății Capidava*, *Pontica*, 28-29 (1995-1996), p. 95-125.
- *Ceramica de uz comun din sectorul de est al cetății Capidava. Sec. IV – VI*, în *Pontica*, 32 (1999), p. 137-186.
- *Mecanisme de închidere descoperite în sectorul de est al cetății Capidava, jud. Constanța* (colab. cu C. Dobrinescu), *Pontica*, 32 (1999), p. 273-283.
- *Christian symbols on objects discovered at Capidava*, în N. Gudea (Ed.), *Roman Frontier Studies*, XVII/1997, *Proceedings of the XVIIth International Congress of Roman Frontier Studies*, Zalău, 1999, p. 813-826.
- *Cohors I Germanorum à Capidava*, în *Army and Urban Development in the Danubian Provinces of the Roman Empire*, *Proceedings of The International Symposium – Alba Iulia, 8th – 10th october 1999*, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia = Bibliotheca Musei Apulensis, XV, Alba

Iulia, 2000, p. 285-291.

- *Ulmetum 2004 – după 90 de ani*, Pontica, 37-38 (2004-2005), p. 439-451.

IV. Rapoarte de săpătură; cercetări arheologice sistematice

- *Raport preliminar privind cercetările arheologice din sectorul V al cetății Capidava (Campaniile din anii 1975, 1976 și 1978)*, Materiale, 13 (1979), p. 175-178.
- *Cercetările din sectorul V al cetății Capidava*, Materiale, 15 (1983), p. 361-366.
- *Capidava. Sectorul I, III, V, IX – „Port”, X – „Terme”* (colectiv), în CCA. Campania 1993, Satu Mare, 1994, p. 12-14.
- *Capidava, jud. Constanța. A. Sectorul V al cetății*, în CCA. Campania 1994, Cluj-Napoca, 1995, p. 17.
- *Capidava. Sectorul estic al cetății*, în CCA. Campania 1995, 1996, p. 21-22
- *Capidava. Sector V, Sector I* (colab. cu Tudor Papisima), în *Situri arheologice cercetate în perioada 1983-1992*, Comisia Națională de Arheologice, Muzeul Brăila, Brăila, 1996, p. 25.
- *Capidava. Sectorul estic*, în CCA. Campania 1996, București, 1997, p. 9.
- *Capidava, jud. Constanța. I. Sectorul V al cetății*, în CCA 1983-1992, București, 1997, p. 19-21.
- *Capidava. Sectorul estic*, în CCA. Campania 1997, Călărași, 1998, p. 12-13.
- *Capidava. I. Sectorul estic*, în CCA. Campania 1998, Vaslui, 1999, p. 22.
- *Capidava. I. Sectorul de est al cetății*, (colab. cu C. Dobrinescu) în CCA. Campania 1999, Deva, 2000, p. 26.
- Colectiv – *Capidava, com. Topalu, jud. Constanța. Sector basilical; Sectoarele III și VI; Sectorul de E (V și IV); Sectorul de SV al castrului*, în CCA. Campania 2000, Suceava, 2001, p. 52-56.
- Colectiv – *Capidava, com. Topalu, jud. Constanța. Sectorul I; Sectorul III/VI; Sectorul VII; Sectorul V/VI; Sectorul extramuran VIII; Sectorul estic*, în CCA. Campania 2001, Buziaș, 2002, CIMEC, 2002, p. 81-85.
- *Castelu, com. Castelu, jud. Constanța*, în CCA. Campania 2001, Buziaș, 2002, CIMEC 2002, p. 89-90.
- Colectiv - *Capidava, com. Topalu, jud. Constanța. Sectorul I; Sectorul III/VI; Sectorul estic; Sectorul VII; Sectorul extramuran VIII*, în CCA. Campania 2002, Covasna, 2003, CIMEC 2003, P. 71-74.
- Colectiv – *Capidava, com. Topalu, jud. Constanța, Sectorul I; Sector est; Sector VI; Sector VII; Sector VIII (medieval) extramuros*, în CCA.. Campania 2003, Cluj-Napoca, 2004, CIMEC 2004, p. 65-70.
- Colectiv – *Capidava, com. Topalu, jud. Constanța. Sectorul I; Sectorul de est; Sectorul VI*, în CCA. Campania 2004, Jupiter-Mangalia,

- 2005, CIMEC 2005, p. 94-99.
- Colectiv – *Pantelimon, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmetum]. Punct: Cetate*, în CCA. Campania 2004, Jupiter-Mangalia, 2005, CIMEC 2005, p. 254-257.
 - Colectiv – *Capidava, com. Topalu, jud. Constanța. Sectorul de Est intra muros; Sectorul VI intramuros; Sectorul VII intramuros; Sectorul VIII extramuran; Sector X (Terme); Punctul „La Bursuci”*, în CCA. Campania 2005, Constanța 2006, CIMEC 2006, p. 111-119.
 - Colectiv – *Constanța, jud. Constanța [Tomis]. Punct: Teritoriu rural*, în CCA. Campania 2005, Constanța, 2006, CIMEC 2006, p. 137-138.
 - Colectiv – *Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmetum]. Punct: Sectorul Nord și Sectorul Vest*, în CCA. Campania 2005, Constanța, 2006, CIMEC 2006, p. 251-252.
 - Colectiv - *Capidava, com. Topalu, jud. Constanța*, în CCA. Campania 2006, Tulcea, 2007, CIMEC, 2007, p. 101-113
 - Colectiv – *Pantelimonu de Sus, com. Pantelimon, jud. Constanța [Ulmetum]. Punct: Sector Nord, Sector Est, Sector Vest*, în CCA. Campania 2006, Tulcea, 2007, CIMEC 2007, p. 259-261.

V. Lucrări de muzeografie, bibliografii, istorie, cataloage de expoziții

- *Bibliografia arheologică a Dobrogei (1948 – 1968)*, Pontice, 1 (1968), p. 428-452.
- *Bibliografia arheologică a Dobrogei (1968 – 1971)*, Pontica, 6 (1973), p. 387-406.
- *Le musée d'histoire nationale et d'archéologie de Constantza* (colab. cu N. Mihail, A. Pop, A. Rădulescu), Pontica, 12 (1979), p. 9-54.
- *Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța. Un muzeu centenar* (colab. cu A. Rădulescu), în *RevMuz.*, 6 (1980), p. 74 și urm.
- *Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța* (colab. cu N. Mihail, A. Pop, A. Rădulescu), în *Studii și cercetări de istorie*, vol. 1, Constanța, 1980, p. 12-54.
- *Însemnări pe vechi cărți bisericești din patrimoniul Muzeului de istorie națională și arheologie Constanța*, în *Studii și cercetări de istorie*, vol. 1, Constanța, 1980, p. 91-99.
- *Pionieri ai culturii românești în Dobrogea: Ioan Cotovu și Vasile I. Cotovu din Hârșova*, în *RevMuz.*, 1 (1993), p. 34 și urm.
- *Pionieri ai culturii românești în Dobrogea: Ioan Cotovu și Vasile Cotovu*, în *AnDob.*, s. n. (1995), p. 127-132.
- *Goldhelm, Schwert und Silberschätze, Reichtümer aus 6000 Jahren rumänischer Vergangenheit*, Frankfurt am Main 1994 (colaborare la catalog).
- *Antique bronzes in Romania* (sub red. Liviu Petculescu), București, 2003, (colaborare la catalog).
- *Guldsätter Rumänien under 7000 år* (sub red. Karen Slej, Suzanne Unge Sörling, Dragomir Nicolae Popovici), Stockholm, 2004 (colaborare la catalog).